

Olga Bartholdy: Munkeliv i Løgum Kloster med fotografier af Gérard Franceschi udgivet i 800 året for klosterets grundlæggelse af Refugiets Kulturförening, 1973. – 94 sider.

I Historisk Tidsskrift 10. r. II bragte Poul Nørlund en anmeldelse af C.M. Smidts monumentale værk: Cistercienserkirken i Løgum fra 1931. Det er derfor på sin plads i samme tidsskrift at omtale »Munkeliv i Løgum Kloster«, der markerer klosterets 800-års jubilæum. Den meget smukke bog rummer en ligelig fordeling ved Olga Bartholdy og fotografier af Gérard Franceschi. Erik Ellegaard Frederiksens typografiske tilrettelæggelse føjer de to dele sammen og gør det til en nydelse at læse og se i bogen. Teksten er sat med Linotype Aldus Buchschrift, hvilket efter anmelderens skøn er et uheldigt valg. Et af skriftens særpræg er et meget højt »d« og et lille »t«, hvilket uvægerligt tvinger øjet til at dele f. eks. ordet Mid-titalien som her angivet. Fotografierne er overordentlig indlevelsfulde, og man kan ikke undgå at blive grebet af deres æstetiske kvaliteter – i en sådan grad, at deres dokumentariske værdi til dels træder i anden række.

Bogens titel er noget misvisende, fordi vi kender uendelig lidt til munkenes tilværelse såvel i Løgum som i andre danske klostre. Det har forfatterinden forsøgt at råde bod på ved i et stort instruktivt afsnit at berette om, hvorledes cisterciensermunkenes tilværelse var fastlagt ifølge Benedikts Regula og ordenens øvrige bestemmelser. Men fra de europæiske normer til den sønderjyske hverdag har der givetvis været en stor afstand; f. eks. har manglen på det planlagte antal lægbrødre sikkert lagt beslag på munkenes arbejdskraft til andet end opus dei.

I de følgende afsnit skildres cistercienserordenens oprindelse og tidligste historie samt ordenens forhold i Danmark. Herefter behandles kirken i Løgum og de få bevarede dele af klosterbygningerne. Det er ejendommeligt, at der i denne bygningsbeskrivelse ikke henvises til det seneste videnskabelige arbejde om kirken i »Danmarks Kirker« fra 1957. Om en klokke i tagrytteren skrives, at den har »årstallet 1492 indgraveret og den daværende abbeds navn, Nicolavs Snor«; følger man notehenvielsen og slår op i Trap, får man kun forklaringen, at den ældste klokke er fra 1492. Et opslag i »Danmarks Kirker« bringer hele indskriften samt oplysningen, at den findes ikke indgraveret men i støbte reliefminuskler. Med en henvisning til Vilh. Lorenzen skrives, at klosterkirken fremtræder som en bekræftelse på teorien om, at cisterciensernes byggekunst har været medvirkende til gotikkens gennembrud i Europa, også i Norden. Denne teori kan måske accepteres, hvis man som i nærværende bog fastholder den ældre litteraturs opfattelse, at kirken blev påbegyndt o. 1200. I »Danmarks Kirker« føres der meget vægtige argumenter for, at kirkebyggeriet tidligst kan være igangsat o. 1225, hvilket stærkt modificerer ovennævnte teori om klosterkirken.

Bogen afsluttes med en gennemgang af de to vigtigste skriftlige kilder til institutionens historie: Dødebogen og Brevbogen. Her gøres der rede for bl. a. forholdet til ribebisperne, klosterets privilegier og godsbesiddelser. I efterskriftet tages der forbehold over for det spredte kildemateriale, samtidig med at forfatterinden udtrykker sin overbevisning om, at livet i Løgum Kloster har været »et virke til gavn for det danske samfund gennem næsten fire hundrede

år«. Det er et synspunkt, som bærer hele fremstillingen, men det er et synspunkt, som ikke ubetinget accepteres af alle i dag.

Axel Bolvig

Kring korstågen till Finland. Ett urval uppsatser tillägnat Jarl Gallén på hans sextioårsdag den 23 maj 1968. Red. av Kaj Mikander. Helsingfors, 1968. - 236 s.

Den föreliggande samlingen av uppsatser innehåller dels översättningar från finska, dels nytryck av redan publicerade uppsatser på svenska. Till sistnämnda kategori hör Erik Anthoni: Korstågstiden och dess innebörd. (Jfr. vad professor Anthoni senare framfört härtill i kapitel III av sin bok *Finlands medeltida frälse och 1500-talsadel*, Skrifter utgivna av Svenska Litteratursällskapet i Finland 442, 1970.) Detta försök till syntes kunde också ha bildat inledningen till de övriga bidragen i volymen. De tidigaste frågekomplexen hänför sig till danska annalotiser rörande tåg till Finland 1191 och 1202: det är en uppsats av J. W. Ruuth från 1911 som här blivit nytryckt. Jfr. Ervin Nielsen, *Har danskarna företagit korståg till Finland?* *Historisk Tidskrift för Finland* 1972, 140-145. Innehållsligt närmast hithörande är Gunvor Kerkkonens värdefulla uppsats: *De danska korstågens hamnar i Finland*, tidigare publicerad 1952, på grundval av den senare forskningen med detta nytryck infogad i ett nytt sammanhang. Koncentration på dessa problem omkring år 1200 och vidare utblickar till Östersjöländernas gemensamma problematik kunde sannolikt ge goda resultat också framdeles. Två finska språkundersökningar, av Lauri Posti och Aulis Oja, öppnar här nya möjligheter. Därmed kan man också bättre motivera att ta del av Gabriel Reins uppsats från år 1839: *Biskop Thomas och Finland i hans tid*. Denna inledande vinjett i den föreliggande volymen är på så sätt inte bara av historiografiskt intresse. Jarl Galléns egen uppsats: »Åbo förstörelse 1198« hör också till denna grupp.

I övrigt medtas en artikel om 1200-talets kristningshistoria av G. A. Donner (missionen bland tavasterna, ur *Finska Kyrkohistoriska Samfundets handlingar* 1930) samt den värdefulla hittills endast på finska publicerade undersökningen av Kauko Pirinen, *Den kyrkliga organisationen av det finska missionsområdet* (förut publicerad 1955), kanske i sina aspekter det mest omfattande av alla de publicerade bidragen, och med värdefulla litteraturhänvisningar. Som komplettering härtill kan man studera Seppo Suvantos också endast på finska (1967) publicerade föredrag, *Birger Jarls livsverk*, samt Jarl Galléns uppsats *Kring Birger Jarl och andra korståget till Finland* ur *HT för Finland* 1966.

Som framgår av de nämnda titlarna, är S:t Eriksproblematiken utelämnad. Titeln hänvisar alltså inte till sådana företeelser som traditionen kallat »korståg«, utan endast till sådana korståg och jämförbara expeditioner, som den moderna forskningen betecknar med detta begrepp. Festskriftens redaktörer har gått pragmatiskt till väga vid sitt urval och avstår helt från bidrag som belyser ideologiska eller idéhistoriska aspekter på korstågen, i den mån dessa inte framkommer implicit (ett undantag utgör blott professor Anthonis bidrag). Med denna begränsning för ögonen är den lilla festskriften utmärkt nyttig och användbar.

Tore Nyberg